

რუსეთ-უკრაინის ომის გავლენა საქართველოს ეკონომიკურ სექტორზე

გვეტაძე თეიმურაზი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
მონვეული სპეციალისტი
აუდიტის, შპს „აუდიტ ენდ ქონსალტინგ გრუპ“

შესავალი და მიზანი: 2022 წლის 24 თებერვალს რუსეთმა უკრაინაში ფართომასშტაბიანი ომი დაიწყო. პირველივე დღეს ლარი დოლარის მიმართ 11 თეთრით გაუფასურდა. გრძელვადიან პერიოდში რუსეთის აგრესიას უკრაინაში საქართველოს ეკონომიკაზე სამი მიმართულებით აქვს უარყოფითი გავლენა: 1. რუსეთი და უკრაინა არიან საქართველოს მნიშვნელოვანი ეკონომიკური პარტნიორები, განსაკუთრებით, ვაჭრობის, ტურიზმისა და ფულადი გზავნილების კუთხით და აქედან გამომდინარე საქართველო შემოსავალს დაკარგავს; 2. დაპირისპირება არის საქართველოს რეგიონში, განსაკუთრებით შავი ზღვის მხრიდან. საომარ მდგომარეობაში მყოფი რეგიონი ინვესტიციებისთვის მიმზიდველი არ არის. რასაც ემატება რუსეთის მიერ დასავლეთზე წაყენებულ ულტიმატუმებში უკრაინასთან ერთად საქართველოს მოხსენიება და 3. ფართომასშტაბიან ომს და რუსეთისთვის დაწესებულ სანქციებს მთლიანად მსოფლიო ეკონომიკაზე ექნება უარყოფითი გავლენა, რაც, მათ შორის, საქართველოს ეკონომიკასაც დააზარალებს.

კვლევის მეთოდოლოგია: კვლევისას გამოყენებული იქნა როგორც სტატისტიკური, ისე შედარებითი ანალიზის განმსაზღვრელი, მეცნიერული და სხვა საჭირო მეთოდები.

შედეგები და გამოყენება: რუსეთ-უკრაინის ომმა და მისმა შედეგებმა ასახვა ჰპოვა ნედლეულსა და მასალებზე რომელიც რუსეთიდან შემოდის და მალალი ფასებით, ომის პირობებში უფრო მეტად გაძვირდა. მათ შორის ენერგომატარებლებზე, სურსათზე, სამშენებლო მასალებზე, და ა.შ. რაც თავისთავად, გავლენას მოახდენს საქართველოს ეკონომიკაზე; უცხოეთიდან ფულადი გზავნილები შემცირდა. საფრთხის ქვეშ არის ექსპორტი. შემცირდა ტურიზმიდან შემოსავალი. რუსეთის ცენტრალურმა ბანკმა ომის პირობებში მკვეთრად გაზარდა რეფინანსირების განაკვეთი, ეს ყველაფერი რა, თქმა, უნდა იმოქმედებს ჩვენზე და სავარაუდოდ, ეროვნულ ბანკსაც მოუწევს მონეტარული პოლიტიკის კიდევ უფრო გამკაცრება.

საქართველოს ხელისუფლების მიზანი რუსეთზე ეკონომიკური დამოკიდებულების მინიმუმამდე შემცირება უნდა იყოს. აქედან გამომდინარე: მთავრობამ კიდევ უფრო აქტიურად იმუშაოს საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიცირებაზე, უნდა შეეწყოს ხელი ადგილობრივ წარმოებას და იმპორტის დივერსიფიცირებას; სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სუბსიდიები (გრანტი, შეღავათიანი კრედიტი და სხვა) არ უნდა

გაიცეს ისეთ ბიზნესზე, რომელიც რუსეთზე ეკონომიკურ დამოკიდებულებას ზრდის; წინა წლებისგან განსხვავებით, ტურისტების მოსაზიდად სამიზნე ბაზარი რუსეთი არ უნდა იყოს. მარკეტინგული ლონისძიებებისთვის გამოყოფილი რესურსები უფრო აქტიურად უნდა მიემართოს სხვა ქვეყნების, მათ შორის მაღალბიუჯეტიანი ტურისტების შემომყვანი ქვეყნებისაკენ; სახელმწიფო შესყიდვებში რუსული კომპანიების მონაწილეობა უნდა დარეგულირდეს. უსაფრთხოებიდან გამომდინარე, უნდა გამოიყოს ის საქონელი და მომსახურება, რომლის რუსული კომპანიებისგან შესყიდვა აიკრძალება ან შეიზღუდება. ასევე, უნდა შეიზღუდოს იმ რუსული კომპანიების მონაწილეობა, რომლებსაც საქართველოს პარტნიორი ქვეყნებიდან სანქციები აქვთ დაწესებული რუსეთის ფედერაციის მხრიდან უკრაინაზე განხორციელებული აგრესიის გამო.

დასკვნა: რუსეთ-უკრაინის ომმა, რომელიც უკვე ორი თვეა მიმდინარეობს, საკმაოდ დიდი გავლენა იქონია საქართველოს ეკონომიკაზე და კიდევ უფრო დიდი ზიანია მოსალოდნელი ახლო მომავალში. ჩვენს დროში, როდესაც უკვე არსებობს კონფლიქტების გადაჭრის ცივილური გზები, არ უნდა ხდებოდეს ომი. რუსეთზე მალალი ეკონომიკური დამოკიდებულება საფრთხის შემცველი მხოლოდ იმიტომ არ არის, რომ ისევე როგორც წინა წლებში, რუსეთმა შესაძლოა გარკვეული შეზღუდვები დაგვიწესოს და ამით ეკონომიკური ზიანი მიაყენოს საქართველოს, აღნიშნული ზიანის თავიდან ასაცილებლად კი პოლიტიკური ფასის გადახდა მოითხოვოს. უკრაინაზე განხორციელებული აგრესიის გამო რუსეთის მიმართ დასავლეთის ქვეყნებმა მკაცრი ეკონომიკური სანქციები დააწესეს, რაც ბუნებრივად შეამცირებს საქართველოს შემოსავლებს რუსეთიდან და მნიშვნელოვანი უარყოფითი გავლენა ექნება საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე, ლარის გაცვლით კურსზე და სეგმენტურ ბაზრებზე, მაგალითად ღვინის ექსპორტზე და ხორბლის იმპორტზე.

რუსეთის ბაზარი არასტაბილურია და აუცილებლად უნდა იფიქროს ჩვენმა ხელისუფლებამ ამ ბაზრის ჩანაცვლებაზე.

საკვანძო სიტყვები: ომი, საქართველოს ეკონომიკა, სანქციების დაწესება; ბაზრის ჩანაცვლება.

მოცემულ სტატიაში განხილულია რუსეთის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე, უკრაინის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე და რუსეთ-უკრაინის ომის შედეგად წარმოქმნილი ეკონომიკური თუ ფინანსური პრობლემები საქართველოში.

THE IMPACT OF THE RUSSIA-UKRAINE WAR ON THE GEORGIAN ECONOMIC SECTOR

Teimuraz Gvetadze
????????????????

ABSTRACT

Introduction and aim: On February 24, 2022, Russia launched a major war in Ukraine. On the first day, the Georgian Lari has depreciated by 11 tetri against the dollar. Overall, Russian aggression in Ukraine has a negative impact on the Georgian economy in three directions: 1. Russia and Ukraine are important economic partners of Georgia, especially in terms of trade, tourism and remittances, and therefore Georgia will lose revenue; 2. There is controversy in the region of Georgia, especially on the Black Sea side. A war-torn region is not attractive for investment. In addition, Russia mentions Georgia along with Ukraine in its ultimatums to the West 3. Large-scale war and sanctions imposed on Russia will have a negative impact on the world economy, which, among other things, will affect the Georgian economy.

Research methodology: Statistical, as well as comparative analysis and scientific and other necessary methods were applied in the study

Results and implications: The Russo-Ukrainian War and its aftermath were reflected in raw materials and materials coming in from Russia at high prices, which became more expensive during the war. Including on energy, food, building materials, etc. Which in itself will affect the Georgian economy; Remittances from abroad decreased. Exports are in jeopardy. Revenues from tourism decreased. Russia's central bank has sharply increased its refinancing rate during the war, all of which, of course, will affect us, and the National Bank will probably have to tighten monetary policy even more. The goal of the Georgian government would be to reduce economic dependence on Russia to a minimum. Therefore: the government should work even more actively to diversify export markets, should promote local production and import diversification; Subsidies from the state budget (grants, soft loans, etc.) should not be given to businesses that increase their economic dependence on Russia; Unlike previous years, Russia should not be the target market for attracting tourists. Resources allocated for marketing activities should be more actively directed to other countries, including countries that bring in high-budget tourists; The participation of Russian companies in public procurement should be regulated. For security reasons, goods and services whose purchase from Russian companies will be banned or restricted should be distinguished. Also, the participation of Russian companies that have imposed sanctions on Georgia from its partner countries

due to the aggression of the Russian Federation on Ukraine should be limited.

Conclusion: The Russia-Ukraine war, which has been going on for two months now, has had a significant impact on the Georgian economy and even greater damage is expected our future. In our time, when there are already civil ways to resolve conflicts, there should be no war. High economic dependence on Russia is not only dangerous because, as in previous years, Russia may impose certain restrictions on us and thus cause economic damage to Georgia, and demand a political price to prevent this damage. Due to the aggression on Ukraine, Western countries have imposed severe economic sanctions on Russia, which will naturally reduce Georgia's revenues from Russia and will have a significant negative impact on Georgia's economic growth, the GEL exchange rate and segment markets such as wine exports and wheat imports.

The Russian market is unstable, and our government must definitely think about replacing this market.

Keywords: War, Georgian economy, imposition of sanctions; Market replacement.

რუსეთის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე

შესაძლებელია გამოვყოთ შემდეგი სფეროები, რომელიც რუსეთ-უკრაინის ომმა გავლენა იქონიეს:

ვაჭრობა

- 2021 წელს, 2020 წელთან შედარებით, ქართული პროდუქციის რუსეთში ექსპორტი 38%-ით გაიზარდა და 610 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, რაც 2019 წლის მაჩვენებელზე მეტია. რუსულ ბაზარზე ექსპორტში პირველ ადგილზე ფეროშენადნობები იყო 172 მლნ აშშ დოლარით. რუსეთს საქართველოს ექსპორტში ჩინეთის შემდეგ მეორე ადგილი უჭირავს;

- რუსულ ბაზარზე მაღალი დამოკიდებულებით ისევე ღვინის ექსპორტი გამოირჩეოდა. რუსულ ბაზარს ქართული ღვინის ექსპორტში 55% ეკავა;

- 2021 წელს რეკორდულად მაღალი იყო რუსეთიდან საქართველოში იმპორტირებული პროდუქციის ღირებულებაც, რომელმაც 1 მლრდ აშშ დოლარზე მეტი შეადგინა და პანდემიამდე, 2019 წლის მაჩვენებელს 51 მლნ აშშ დოლარით გადააჭარბა;

- იმპორტის მხრივ საქართველო ყველაზე მეტად რუსულ ხორბალზე და ხორბლის ფქვილზე იყო დამოკიდებული. მიუხედავად იმისა, რომ 2021 წელს ერთი ტონა რუსული ხორბლის ფასი 220 აშშ დოლარიდან 260 აშშ დოლარამდე გაიზარდა, რუსულ პროდუქციას საქართველოს ხორბლის ჯამურ იმპორტში 94% ეკავა. გასულ წელს 87 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების 319 ათასი ტონა რუსული ხორბალი შემოვიტანეთ;

- ბოლო წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა რუსეთიდან ბუნებრივი აირის იმპორტი. 2021 წელს რუსული ბუნებრივი აირის წილმა საქართველოს

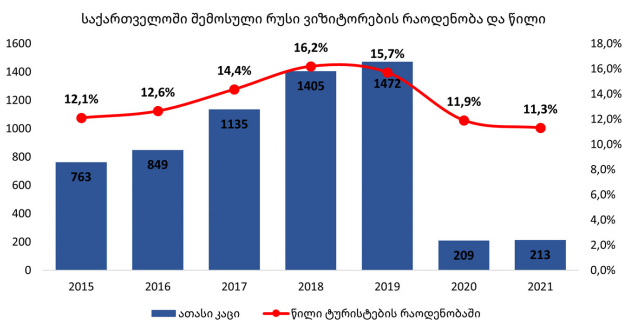
ბუნებრივი აირის მთლიან იმპორტში 23.1% შეადგინა, როცა ეს მაჩვენებელი 2018 წელს 2.8% იყო. 2021 წელს რუსული ბუნებრივი აირის შესყიდვა საქართველოს 77 მლნ აშშ დოლარი დაუჯდა.

• საქართველოს რუსეთთან უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი აქვს, ანუ უფრო მეტი პროდუქცია შემოგვაქვს, ვიდრე გაგვაქვს. 2021 წელს რუსული პროდუქციის იმპორტი 1 მლრდ დოლარს გადასცდა. რუსული პროდუქციის წილი მთლიან იმპორტში 10.2%-მდე შემცირდა და მხოლოდ თურქეთს ჩამორჩება. რუსეთიდან იმპორტში ყველაზე დიდი წილი (13%) საავტომობილო საწვავს უჭირავს.

ვიზიტორები და ფულადი გზავნილები

• 2021 წლის ზაფხულიდან რუსეთიდან შემოსული ვიზიტორების რაოდენობამ ზრდა დაიწყო, მაგრამ პანდემიის გამო 2019 წლის მაჩვენებელს 86%-ით ჩამორჩებოდა. 2021 წელს რუსეთიდან საქართველოში 213 ათასი ვიზიტორი შემოვიდა, რაც საქართველოში შემოსული ვიზიტორების 11.3%-ია;

• რუსეთიდან ემიგრანტების მიერ გადმოგზავნილი თანხების წილი საქართველოს მიერ მიღებულ მთლიან გზავნილებში მცირდება, თუმცა იგი საქართველოს მოსახლეობის შემოსავლის მნიშვნელოვან წყაროდ რჩება. 2021 წელს რუსეთიდან საქართველოში 411 მლნ აშშ დოლარი გადმოირიცხა, რაც საქართველოს მიერ უცხოეთიდან მიღებული ჯამური ფულადი გზავნილების 17.5% იყო. 2019 წელს ეს მაჩვენებელი 25%-მდე იყო.

რომ შევაჯამოთ, ყველაზე მკაცრი სცენარის შემთხვევაში საქართველო რუსეთიდან მაქსიმუმ 1.3 მლრდ დოლარის წლიურ შემოსავალს დაკარგავს.

თუმცა ასეთი სცენარი რუსეთთან ეკონომიკური ურთიერთობების სრულ შეწყვეტას ან რუსული ეკონომიკის სრულად განადგურებას გულისხმობს, რისი ალბათობაც ძალიან მაღალია. უფრო რეალურია 2015-2016 წლების მსგავსი სცენარის განმეორება, როდესაც საქართველოს შემოსავალი რუსულ ბაზარზე ექსპორტიდან და ფულადი გზავნილებიდან განახევრდა. იმ პერიოდში ტურიზმმა ზრდა ისევ განაგრძო, თუმცა ახლა პანდემიის გამო ისედაც მნიშვნელოვნადაა შემცირებული. აღნიშნული რეალური სცენარის შემთხვევაში საქართველო წლიურად 500-600 მლნ დოლარის შემოსავალს დაკარგავს. ამას დაემატება რეგიონში არსებული ომის და მსოფლიო ეკონომიკის შენელების გავლენები, რისი მონეტიზაცია და რიცხვებში ზარალის გამოსახვა ამ ეტაპზე შეუძლებელია.

რუსული კომპანიები საქართველოში

საქართველოში მსხვილი რუსული კომპანიები ძირითადად საქართველოში რეგისტრირებული შვილობილი კომპანიების მეშვეობით საქმიანობენ. საშუალო და მცირე ზომის კომპანიებს კი ძირითადად რუსეთის მოქალაქეები აფუძნებენ.

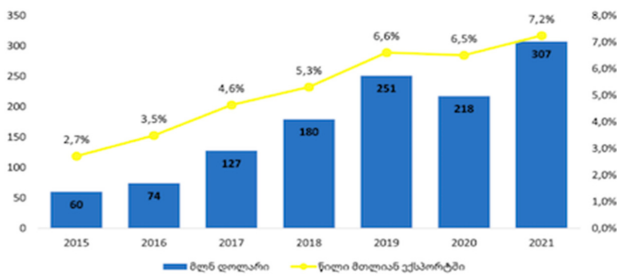
დღეისათვის საქართველოში 7,000-ზე მეტი კომპანიაა დარეგისტრირებული, რომელთა მფლობელები რუსეთის ფედერაციის იურიდიული პირები და მოქალაქეები არიან.

2013 წლიდან რუსული კომპანიების და რუსეთის მოქალაქეების მიერ საქართველოში კომპანიების დაფუძნების ტემპი კიდევ უფრო იზრდება, რაც, სავარაუდოდ, რუსეთთან სავაჭრო ურთიერთობის აღდგენითა და რუსეთიდან ტურიზმის ზრდით არის გამოწვეული. 2019 წელს, წინა წელთან შედარებით, რუსული კომპანიების რეგისტრაციამ 10%-ით იკლო, 2020 წელს კი პანდემიის გამო 611-მდე შემცირდა. 2013-2020 წლებში საქართველოში რუსეთის კომპანიებმა და მოქალაქეებმა სულ 5,600-მდე კომპანია დაარეგისტრირეს.

უკრაინის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე

რუსეთის ეკონომიკისგან განსხვავებით უკრაინის ეკონომიკაზე საქართველო ნაკლებადაა დამოკიდებული. უკრაინას საქართველოს ექსპორტში მე-5 ადგილი უჭირავს. 2021 წელს უკრაინაში 307 მლნ დოლარის საქონელი გავიტანეთ. 2021 წელს უკრაინაში ექსპორტი 41%-ით გაიზარდა. იმპორტში კი უკრაინა მე-7 ადგილზეა. გასულ წელს 418 მლნ დოლარის საქონელი შემოვიტანეთ. უკრაინის მიმართულებით ექსპორტში პირველ ადგილზე 88 მლნ დოლარით მსუბუქი ავტომობილების რეექსპორტია. შემდეგ მოდის სპირტი 43 მლნ დოლარით, სასუქები 38 მლნ დოლარით, მინერალური და მტკნარი წყლები 26 მლნ დოლარით და ღვინო 26 მლნ დოლარით. უკრაინიდან შემოტანილ პროდუქტებში სიგარეტი პირველ ადგილზე 78 მლნ დოლარით, შემდეგ მოდის ლითონები 23 მლნ დოლარით და სამკურნალო საშუალებები 21 მლნ დოლარით.

ცხრილი 2. საქართველოს ექსპორტი უკრაინაში

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

საქართველოში შემოსული ვიზიტორების მხრივ უკრაინა მე-4 ადგილზეა. 2021 წელს უკრაინიდან 145 ათასი ვიზიტორი შემოვიდა. უკრაინის წილი ვიზიტორებში 8%-მდეა. უკრაინული ტურიზმიდან შემოსავალი დაახლოებით 100 მლნ დოლარია. მაქსიმალური რაოდენობის – 208 ათასი ტურისტი – უკრაინიდან 2019 წელს შემოვიდა. უკრაინიდან ფულადმა გზავნილებმა 2021 წელს 93 მლნ დოლარი შეადგინა. მთლიან გზავნილებში უკრაინის წილი 4%-ია. ჯამში, უკრაინიდან ექსპორტით, ტურიზმით და ფულადი გზავნილებით საქართველომ 2021 წელს 500 მლნ დოლარამდე შემოსავალი მიიღო. საქართველო-უკრაინის ეკონომიკურ ურთერთობებს საფრთხე არ ემუქრება (თუ რუსეთმა უკრაინის სრული ოკუპაცია არ მოახდინა), მაგრამ უკრაინის ეკონომიკა დიდ ზიანს მიიღებს და, შესაბამისად, საქართველოს უკრაინიდან შემოსავლები შეუმცირდება. რა თანხა დააკლდება საქართველოს, დამოკიდებულია უკრაინის ეკონომიკის ზიანზე, თუმცა ეს თანხა 500 მლნ დოლარზე მეტი ვერ იქნება.

ყველაზე მკაცრ სცენარში საქართველო რუსეთ-უკრაინის ომიდან 1.5 მლრდ დოლარის პირდაპირ შემოსავალს დაკარგავს, თუმცა უფრო რეალური 700-800 მლნ დოლარის დანაკლისია, რაც საქართველოს ეკონომიკის (მშპ-ის) მიმართ დაახლოებით 4%-ია. ამას დაემატება რეგიონის სხვა ქვეყნებსა და მსოფლიოზე რუსეთ-უკრაინის ომის გავლენა. საბოლოო ჯამში, საქართველოს რეალური ეკონომიკის ზრდა შეიძლება 2-3%-მდე შემცირდეს, როგორც ეს 2015-2016 წლებში მოხდა. ამასთან ერთად, საქართველოს მოსახლეობას დაზარალებს ომის გამო გაუფასურებული ლარი, რაც, თავის მხრივ, ინფლაციას შეუწყობს ხელს. რუსეთი და უკრაინა საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი სასურსათო პროდუქტების მომწოდებლები არიან. მათგან იმპორტის შემცირება ქართულ ბაზარზე ფასებს გაზრდის.

რუსეთ-უკრაინის ომის შედეგად წარმოქმნილი პრობლემები საქართველოში

რუსეთ-უკრაინის ომის ვითარების ფონზე საქართველოს ეკონომიკისათვის მოსალოდნელი საფრთხეებია ვალუტის დევალვაცია და პროდუქტებზე ფასების ზრდა. ყველაზე დიდი ზრდა შესაძლოა

შეეხოს პურის ფასს, რადგან ხორბლის 90% საქართველოში რუსეთიდან შემოდის და სხვა ქვეყნების ხორბლის შესყიდვა მნიშვნელოვნად გააძვირებს პურს, როგორც ეს ეკონომისტმა ნიკა შენგელიამ განაცხადა. მისი თქმით, ერთი ალტერნატივა ხორბლის შემოსატანად არის ყაზახეთი და ამ შემთხვევაში 1 კგ პურის ფასი შესაძლოა 1.5 ლარი გახდეს, რადგან რუსეთი უფრო ახლოსაა და ამიტომ შემოტანაც შედარებით იაფი ჯდება. ფასების მატებას ვიზილავთ ასევე უკრაინიდან შემოტანილ პროდუქტებში – ზეთზე, ცხიმებზე, კარაქზე და სხვა პროდუქტებზე. ეკონომისტის აზრით, აგრეთვე მოსალოდნელია სხვადასხვა საფრთხეები, როგორიცაა ინვესტიციების მიერ უარის თქმა ინვესტიციების განხორციელებაზე ჩვენს ქვეყანაში შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე. ასევე ტურისტების ნაკადის შეწყვეტა, რაც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისთვის. საქართველოს ეკონომიკაში უდიდესი წილი უჭირავს რუსეთიდან და უკრაინიდან ფულად გზავნილებს, რაც უახლოეს მომავალში საგრძნობლად შემცირდება სამუშაო ადგილების არ არსებობის გამო.

დასკვნის სახით შეიძლება ჩამოვყალიბოთ, რომ თუ მოხდება რუსეთ-უკრაინის ომის გახანგრძლივება, კიდევ უფრო მეტად დაზარალებს საქართველოს ეკონომიკას, სანედლეულო საქონელზე ფასების ზრდა ომის პირობებში კიდევ უფრო დაჩქარდება;

ფულადი გზავნილების შემცირება. უკრაინიდან და რუსეთიდან ამ კუთხით იქნება 70-80%-იანი დანაკლისი; 2022 წელს დაგეგმილი იყო ტურიზმის და ტურიზმიდან შემოსავლების ზრდა. ცხადია, ამ მიმართულებითაც იქნება დანაკარგები, შემცირდება ექსპორტი. საბოლოო ჯამში, უნდა ავლენიშნო რომ საჭირო და აუცილებელია რუსეთის ბაზრის ჩანაცვლება, რომ არ უნდა ვიყოთ დამოკიდებული მისი მმართველის „კეთილ-განწყობით“, რომელსაც ძვირი გვიჯდება ქართველებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბ. ნამჩავაძე, რა გავლენას მოახდენს რუსეთ-უკრაინის ომი საქართველოს ეკონომიკაზე, 2022, <https://forbes.ge/ra-gavlenas-moakh-dens-ruseth-ukrainis-omi-saqarthvelos-ekonomikaze/>
2. ა. ჯოხაძე, საქართველოს ეკონომიკაზე რუსეთის გავლენა სრულად დათვლილი არაა – ექსპორტის ასოციაცია, 2022, Business Media Georgia, <https://bm.ge/ka/article/quotsaqartvelos-ekonomikaze-rusetis-gavlana-srulad-datvlili-araaquot-eqsportis-asociacia-/104405>
3. საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო, საქართველოს ეკონომიკური დამოკიდებულება რუსეთზე: ვაჭრობა, ტურიზმი, ფულადი გზავნილები და რუსული კომპანიები საქართველოში, 2022, https://www.transparency.ge/ge/post/sakartvelos-ekonomikuri-damokidebuleba-rusetze-vachroba-turizmi-puladi-gzavnilebi-da-rusuli#_edn2